

«Не таланить українцям з гетьманами: як не зрадник, то — підлий зрадник...»

Миколу Трохимовича ПРОКОПЕНКА у Ворсівці знають усі. І не дивно: за 31 рік головування для жителів громади він своя людина. Вже давно на пенсії, проте ще й досі навідується до односельців, здебільшого до старожилів, аби записати спогади про минуле: уже кілька років Трохимович пише історію Ворсівки.

Історія села тісно пов'язана з козацькою добою в Україні — саме тут, в «городе Орсов» свого часу стояла Ворсевска козацька сотня Київского полку. Про це, як відомо вже, мабуть, усім малинчанам, не лише ворсівцям, є письмова згадка — у «Реєстрі війська Запорізького» Ярослава Дашкевича, датованого 1649 роком.

З перегляду цього реєстру, правда, не середньовічного, а передруку його 1995 року, видавництва «Наукова думка» і почалась наша розмова у Миколи Трохимовича.

Перше прізвище у списку Ворсівської сотні — Іван Кгуз (Гузь), це сотенний, далі козаки: Кузьма Шишич, Степан Плєсун, Василь Максименко, Семен Кириленко, Андрій Хоменко, Юхим Сороконіренко, Семен Темниченко, Андрій Козолупенко, Герасим Куриленко, Грицько Жилка, Савка Луценко, Гаврило Букчаненко, Ігнат Дубенко, Богдан недбайло, Яцко, Почухлій, Грицько Кожушко, Тишко Хвещенко, Філон Маленький, багато інших, за реєстром — 105 козаків.

— Миколо Трохимовичу, перечитуючи прізвища чи то прізвиська козаків, а деякі згадуються і двічі, сподівалась у Ворсівській сотні знайти Прокопенка…

— Прізвище Прокопенко згадується у реєстрі Київської козацької сотні. Але впевнено стверджувати, що я прямий нащадок козака Прокопенка не берусь. Хтозна, як вертілось колесо історії кілька століть тому, нині ми можемо лише вивчати достовірні факти і на основі їх робити імовірні припущення. Хіба ж нецікаво будь-кому знати, чийого він роду, історію рідного краю?

Історію Трохимович любив завжди, ще з дитинства, коли ховався десь у затінку і слухав, як на призьбі посідавши гомонять про життя діди. Тоді вперше почув про те, що село колись городом Орсов було, козацьким сотенним містечком і козаки в селі були не гірші од запорізьких. А згодом, при кожній нагоді читав-перечитував історичні книги.

Про одного гетьмана українського, другого, третього, і задумався: що ж це так щирому українському народові не таланить із гетьманами? Усі вони діляться, виходить, на дві групи — зрадники і підлі зрадники… Лише репутація гетьмана Богдана Хмельницького не була заплямована ганебним словом «зрада», проте час від часу з’являються новітні історики, який на свій кшталт трактують тодішнє возз’єднання України з Росією.

Ворсівська — єдина сільська рада в районі, де доленосного 1991-го, під час всеукраїнського референдуму, більшість селян проголосувала за самостійність України — із п’ятисот жителів громади дві третини віддали свої голоси на самостійність України. Тоді на зборах партійних Прокопенку говорили: «Якщо Ворсівка хоче від’єднання України від СРСР, нехай селом і від’єднуються!».

Проте від багаторічного «відпочинку» на узбережжі Іртиша Трохимовича врятували загальновідомі політичні події в колишньому Союзі — ГК ЧП та наслідки. А чому тоді так ворсівчани проголосували — не знаю, спеціальної агітації не проводив ніхто, мабуть, козацький дух вольності заговорив у свідомості людей.

Як би там не було, але якщо у Ворсівці козацька сотня стояла, таки козацька кров у жилах селян тече. Якщо трохи повернутись у минуле, згадаймо рішучу перемогу гетьмана Богдана Хмельницького під Жовтими водами. От де була велич козацьких перемог! А потім одразу нищівна перемога над поляками-гнобителями у Зборові — тоді польського короля Яна Казимира мало не взяли в полон козаки.

Та історія крунула в інший бік: союзником Богдана у боротьбі з польськими поневолювачами були кримські татари. Ясна річ, ханству не потрібні були ні сильні поляки, ні сильні козаки, і «союзники» відступили у зручний момент. Як відомо з історії, це змусило Хмельницького піти на перемир'я з польським королем і тоді ж було укладено Зборівську угоду.

За угодою, Київська держава козацьке військо повинна була обмежити до 40 тисяч козаків. А на той час було їх, за свідченнями істориків, від 200 до 500 тисяч козаків. Може, й більше мужніх сміливців, називаючи себе козаками, відважно боролись за волю народу. Втім, історичні факти кажуть: щоб скоротити козацьке військо, на козацькій раді у Росаві, що біля Умані, прийняли рішення послати переписчків у сотні і військо переписати, брати у списки ліпших із ліпших.

Після такого рішення року 1649 і прибули писарі в Київський полк, у Ворсівську козацьку сотню і склали перепис козаків, який ми бачили на початку розмови.

— Миколо Трохимовичу, за картою Крип'якевича, військо полки війська козацького стояли по всій тодішній території України. «Сусідні» сотні Ворсівських козаків — Овруцька та Макарівська у Реєстрі Київського полку. Чому містечко козацьке засноване саме у Ворсівці увійшло до перепису?

— На цій же карті адміністративного поділу України 1648-1654 років видно, що Овруч і Ворсівка — крайні точки до державного кордону України з Річ Посполитою, отож,

мабуть, саме таке географічне положення і сприяло тому, що саме Ворсівка стала тим стратегічним прикордонним пунктом. По-перше, через містечко пролягав тракт на Київ. По-друге, у містечку було споруджено міст через Тетерів. Про це свідчать старожили села, та й знахідок було доволі, згадок письмових: міст через ріку був не менше метрів триста довжиною, з добротний, з дубових палів, їх ще в минулому столітті знаходили місцеві жителі з-під води.

Проте, можливо, не лише через географічне положення у Орсові було козацьке містечко засноване, а тому, думаю, що предки наші були козацького духу — сміливі та відважні, і вирішили тут заснувати містечко козацьке. Бо ж лише такі одчайдухи можуть оберігати кордони і під носом і поляків козацьке містечко облаштовувати. Центр його, мабуть, був розташований на території згорілого церквища, де нині хрест встановлений — видно з мого вікна.

— А що ще з вашого вікна бачите, Трохимовичу? Коли врешті українцям з «гетьманом» поталанить?

— Про сучасних «гетьманів» наших не знаю, що й казати, хто з них зрадник, а хто підлий зрадник… Адже зрадити соратника це одне, а свій народ та його національні інтереси — інше. Нахабство та свавілля сміливістю не назовеш, як не крути, а любов до грошей, хоч і палка в очільників, усе ж, це не любов до рідного народу, що патріотизмом здавна називають. Нині слово патріот вуха ріже, а от олігарх — інша справа, синонім влади. Ніби й 20 років Незалежності відзначили, але вільними себе люди не почувають в Україні, доводиться на всьому економити, тоді як «гетьманат» не знає, у який ще золотий унітаз гроші вкласти…

Проте, хоч і складно нині живеться, в краще майбутнє завжди вірив. Ось днями отримав поштою нову книгу — «Храми України» — ще й досі чимало грошей на книги втрачаю, хоч і пенсія невелика. Але подивіться — яка книга! У нас же все є: віра, мова і народ щирий. Треба лише, як казав колись Гарібальді, з народу націю виховати. Справжню, козацького роду. Може, тоді й гетьман справжній знайдеться.